

Huoneentaulu poliisityöhön - Autismikirjon henkilö

- Vaikeuksia toimia tilanteissa sosiaalisten odotusten mukaisesti ja tulkita sanattomia sääntöjä
- Tulkitsee kieltä hyvin konkreettisesti ja jäykästi, ei osaa "lukea rivien välejä"
- Vaikea ymmärtää toisen henkilön näkökulmia tai motiiveja ja oman toiminnan vaikutusta toisiin
- Stressaantuu helposti ja sen laantumisen vie aikaa. Stressaantuessa toimintakyky romahtaa
- Ennakoitavuus tuo turvallisuuden tunnetta, tukeutuu mm. rutiineihin ja rituaaleihin

Tästä seuraavia riskejä poliisityön kannalta

- Saattaa ymmärtää kysymykset väärin tai liian konkreettisesti ja antaa siten virheellistä tietoa
- Kuormittuu epäselvistä tilanteista tai sosiaalisista paineista; stressireaktio voi johtaa lukittumiseen tai aggressioon
- Saattaa toistaa kyllä/ei -kysymyksissä viimeisen sanan tai hiemankaan johdattelevissa kysymyksissä poimia vastauksensa kysymyksestä
- Saattaa vaikuttaa työkeältä, ylimieliseltä, epärehelliseltä tai päihtyneeltä vaikka näin ei olisi

Kiinnitä huomiota

- Poikkeava katsekontakti, esimerkiksi katsoo ohi tai tuijottaa intensiivisesti
- Antaa erikoisen vaikutelman, esimerkiksi vaatetus huolittelematon
- Asioiden tai esimerkiksi kielikuvien konkreettinen ymmärtäminen
- Ei ylläpidä keskustelua
- Tilanteisiin epäsovivat reaktiot, esimerkiksi naurahtelee vakavasta asiasta puhuttaessa
- Pitää pitkiä yksinpuheluja ymmärtämättä tilannevihjeitä olla hiljaa, puhuu epäolennaisista yksityiskohdista
- Esittää hyvin jyrkkiä näkemyksiä tai tilanteeseen sopimattomia kommentteja / kysymyksiä
- Puheen äänenvoimakkuus tai rytmi ovat poikkeavia
- Säikähtää kosketusta tai häiriintyy taustäänistä tai voimakkaista äänistä / valoista
- Epätyypillinen liikehdintä, esimerkiksi itsensä heijaaminen / keinuminen, käsien taputtaminen
- Omien tai toisten sanomisten toistelu

Toimi näin

- Tee tilanteista ennustettavia kertomalla henkilölle etukäteen niiden eteneminen: kesto, mahdollisuus taukoihin, ja mitä häneltä odotetaan
- Varmista, että keskustelua varten on käytössä riittävästi aikaa ja rauhallinen tila
- Älä edellytä katsekontaktia, viistoittain istuminen voi kuormittaa henkilöä vähemmän
- Hyödynnä kuulustelutilanteessa mahdollisuuksien mukaan videointia
- Pysy itse rauhallisena. Kieltojen sijaan kerro, mitä toivot henkilön tekevän
- Esitä yksiosaisia, tarkkoja kysymyksiä ja anna henkilölle aikaa ajatella ennen vastaamista
 - Esimerkiksi "Menitkö sitten kotiin, olitko yksin, näitkö mitään erityistä?" sisältää autismikirjon henkilölle kolme toisistaan erillistä prosessointia vaativaa kysymystä
- Vältä fyysistä kosketusta ja anna riittävästi henkilökohtaista tilaa, mikäli mahdollista
- Perehdy henkilön tapaan keskustella esimerkiksi läheisen tai ulkopuolisen asiantuntijan kautta
- Hyödynnä haastattelussa ja ohjeistamisessa kirjoittamista, kuvia tai piirtämistä, sillä autismikirjon henkilöiden näönvarainen tiedonkäsittely voi olla parempaa kuin kuulonvarainen

Huoneentaulu poliisityöhön - ADHD-henkilö

- Vaikea säädellä sekä sisääntulevaa informaatiota, että omaa käyttäytymistä
- Aivot tuottavat paljon impulsseja, joita ihminen ei saa itse hillittyä
- Hakee tilanteissa nopeaa mielihyvää tai helpotusta – välittömät ”palkkiot”

Tästä seuraavia riskejä poliisityön kannalta

- Saattaa vastata mitä tahansa päästäkseen pois tilanteesta, jopa tunnustaa syyttömänä. Vaihtoehtoisesti voi toistella ”en tiedä”
- Epäselvät tilanteet stressaavat, mikä voi näkyä ärtyneisyytenä
- Stressaantuminen voimistaa ADHD-piirteitä
- Etenkin moniosaiset ohjeet voivat jäädä noudattamatta
- Voi olla todistajana epäluotettava: tarkkaavuuden vaeltaessa ei synny hyviä muistijälkiä tai vastaa epätarkasti ollessaan malttamaton
- Kiemurtelu, levottomuus tai malttamattomuus saatetaan tulkita merkiksi syyllisyydestä
- Alaikäisen kuulustelussa mukana olevalla vanhemmalla on todennäköisesti myös itsellään ADHD ja hänkin voi rohkaista myötäilyyn, jotta tilanne loppuisi
 - Ei esimerkiksi malta odottaa asianajajan saapumista

Kiinnitä huomiota

- Vaikuttaa levottomalta, kiemurtelee tuolissa tai heiluttelee käsiä tai jalkoja
- Vaikuttaa tekevän asioita hetken mieltäjohteesta, miettimättä pidemmän aikavälin seurauksia
- Puhuu päälle, päättää toisen lauseet
- Esittää tavanomaista enemmän vaatimuksia kiinniotettuna
- Puhe poukkoilee aiheesta toiseen
- Huomio tarttuu ympäristöön kesken puheenvuorojen
- Ei vaikuta kuuntelevan puhuteltaessa

Toimi näin

- Järjestä kuulustelutilanteeseen mahdollisuus taukojen pitämiseen ja häiriötön huone
- Käy keskustelutilanteen kesto ja rakenne etukäteen läpi henkilön kanssa
- Pysyttele itse rauhallisena
- Tarkkaile stressitasoa
- Käytä selkeitä, yksiosaisia kysymyksiä
- Varmista kysymysten ymmärtämistä esimerkiksi pyytämällä toistamaan
- Vältä tulkintojen tekemistä ihmisen olemuksen perusteella

